

LECTIO XXXVI: ΜΙΑ ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΔΩΡΟΔΟΚΙΑΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Manius Curius Dentatus maxima frugalitate utebatur, quo facilius divitias contemnere posset. Die quodam Samnitium legati ad eum venerunt. Ille se in scamno assidentem apud focum et ex ligneo catillo cenantem eis spectandum praebuit. Samnitium divitias contempsit et Samnites paupertatem eius mirati sunt. Nam cum ad eum magnum pondus auri publice missum attulissent, ut eo uteretur, vultum risu solvit et protinus dixit: “Supervacaneae, ne dicam ineptae, legationis ministri, narrate Samnitibus Manium Curium malle locupletibus imperare quam ipsum fieri locupletem; et mementote me nec acie vinci nec pecunia corrumpi posse”.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ XXXVI

Ο Μάνιος Κούριος Δεντάτος ήταν πάρα πολύ ολιγαρκής, για να μπορεί να περιφρονεί ευκολότερα τα πλούτη. Κάποια μέρα ήρθαν σ’ αυτόν απεσταλμένοι των Σαμνιτών. Εκείνος παρουσιάστηκε σ’ αυτούς για να τον δουν να κάθεται σε ένα σκαμνί δίπλα στη φωτιά και να τρώει από (ένα) ξύλινο πιάτο. Περιφρόνησε τα πλούτη των Σαμνιτών και οι Σαμνίτες θαύμασαν τη φτώχεια του. Όταν δηλαδή σ’ αυτόν είχαν προσφέρει πολύ χρυσάφι, σταλμένο από το δημόσιο ταμείο, για να το χρησιμοποιήσει, χαλάρωσε το πρόσωπό (του) με γέλιο και αμέσως είπε: «Μέλη της περιττής, για να μην πω της ανόητης, πρεσβείας, πείτε στους Σαμνίτες ότι ο Μάνιος Κούριος προτιμά να εξουσιάζει τους πλούσιους παρά να γίνει ο ίδιος πλούσιος και θυμηθείτε ότι εγώ δεν είναι δυνατόν ούτε στη μάχη να νικηθώ ούτε με χρήματα να διαφθαρώ».

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ XXXVI

1. Οι ακόλουθες προτάσεις του κειμένου είναι δευτερεύουσες επιρρηματικές τελικές που λειτουργούν ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί του σκοπού. Σε αυτές τις προτάσεις - όπως και σε όλες τις τελικές - ισχύει ο συγχρονισμός δευτερεύουσας και κύριας πρότασης (ιδιομορφία στην ακολουθία χρόνων) και συγκεκριμένα:
 - **quo facilius ... posset:** εισάγεται με τον τελικό σύνδεσμο quo, διότι ακολουθεί επίρρημα συγκριτικού βαθμού (facilius). Εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού (posset), αφού το ρήμα εξάρτησης είναι ιστορικού χρόνου (utebatur).
 - **ut ... uteretur:** εισάγεται με τον τελικό σύνδεσμο ut, διότι είναι καταφατική. Εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού (uteretur), γιατί το ρήμα εξάρτησης είναι ιστορικού χρόνου (attulissent).
 - **ne dicam:** εισάγεται με τον τελικό σύνδεσμο ne, γιατί είναι αρνητική. Εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα (dicam), καθώς το ρήμα εξάρτησης είναι αρκτικού χρόνου (narrate). Λειτουργεί παρενθετικά.
2. **cum...attulissent:** δευτερεύουσα χρονική επιρρηματική πρόταση που εισάγεται με τον ιστορικό -δηγηματικό σύνδεσμο cum. Εκφέρεται με υποτακτική (υπερσυντελικού: attulissent), καθώς ο ιστορικός σύνδεσμος cum υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση της κύριας με τη δευτερεύουσα πρότασης και δημιουργεί ένα είδος

αιτίου -αιτιατού ανάμεσά τους. Άλλωστε, είναι φανερός ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική. Δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν (ρήμα εξάρτησης ιστορικού χρόνου: solvit).

3. Το ρήμα **utor** συντάσσεται με αφαιρετική (εδώ *utebatur frugalitate*).
4. Οι μετοχές του κειμένου **assidentem** και **cenantem** είναι κατηγορηματικές, αφού εξαρτώνται από το γερουνδιακό *spectandum* που προέρχεται από ρήμα αισθήσεως σημαντικό. [πρβλ. ανάλογη χρήση με τα αρχαία ελληνικά].
5. **spectandum**: αιτιατική γερουνδιακού που εκφράζει τον σκοπό. [πρβλ. σχόλια Βιβλίου, σελ. 93 & Τζερεφός, Συντακτικό Λατινικής Γλώσσας, σελ. 46].
6. Α. Τα παραθετικά των επιθέτων **magnus**, **facilis**, **ineptus** έχουν ως εξής:

Θετικός βαθμός	Συγκριτικός βαθμός	Υπερθετικός βαθμός
magnus, -a, -um	maior, maior, maius	maximus, -a, -um
facilis, -is, -e	facilior, -ior, -ius	facillimus, -a, -um
ineptus, -a, -um	ineptior, -ior, -ius	ineptissimus, -a, -um

7. Β. Τα παραθετικά των επιρρημάτων που προέρχονται από τα παραπάνω επίθετα είναι τα ακόλουθα:

Θετικός βαθμός	Συγκριτικός βαθμός	Υπερθετικός βαθμός
magnopere ή magno opere	magis	maxime
facile	facilius	facillime
inepte	ineptius	ineptissime

8. [...] **quam ipsum fieri**: Β' όρος σύγκρισης. Εκφέρεται με *quam* + ομοιότροπα με τον α' όρο σύγκρισης (ο α' όρος είναι το *imperare*), διότι τα συγκρινόμενα μέλη είναι απαρέμφατα. Συγκριτική λέξη είναι το απαρέμφατο *malle* (είναι ρηματικός τύπος με συγκριτική έννοια, αφού προέρχεται από το *magis velle*).

9. Το **impero** συντάσσεται με δοτική (εδώ *imperare locupletibus*).
10. **acie**: αφαιρετική οργανική του μέσου όταν συνοδεύει ρήματα που δηλώνουν ήττα, νίκη κλπ. (πρβλ. στην αρχαία ελληνική γλώσσα για τις δοτικές του μέσου: πολέμω, ναυμαχία, μάχη).

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

Manius: ονομαστική ενικού του ουσιαστικού της Β΄ κλίσης, αρσενικού γένους **Manius -ii/-i¹** = Μάνιος. Ως κύριο όνομα δεν διαθέτει κατά κανόνα πληθυντικό. (Επίσης, ως γνήσιο λατινικό όνομα, που λήγει σε -ius, σχηματίζει την κλητική του ενικού σε -i, με συναίρεση του -ie σε -i).

¹ Τα ουσιαστικά της Β΄ κλίσης που είναι κύρια ονόματα, γνήσια λατινικά και λήγουν σε -ius σχηματίζουν την κλητική του ενικού σε -i (με συναίρεση του -ie σε -i). Επίσης, ως υπερδισύλλαβα σε -ius σχηματίζουν τη γενική ενικού σε -i, με συναίρεση του -ii σε -i. Βλ. και Τάρτζανος Αχ. , Λατινική Γραμματική, ΟΕΔΒ, σελ. 15, παρ. 19. 2.

Curius: ονομαστική ενικού του ουσιαστικού της Β΄ κλίσης, αρσενικού γένους **Curius -ii/-i** = Κούριος. Ως κύριο όνομα δεν διαθέτει κατά κανόνα πληθυντικό. (Ως γνήσιο λατινικό όνομα που λήγει σε -ius σχηματίζει την κλητική του ενικού σε -i, με συναίρεση του -ie σε -i).

Dentatus: ονομαστική ενικού του ουσιαστικού της Β΄ κλίσης, αρσενικού γένους **Dentatus -i** = Δεντάτος. Ως κύριο όνομα δεν διαθέτει κατά κανόνα πληθυντικό.
maxima: αφαιρετική ενικού, θηλυκού γένους του δευτεροκλίτου επιθέτου, υπερθετικού βαθμού **maximus, -a, -um**. Πρόκειται για τον υπερθετικό βαθμό του επιθέτου **magnus, -a, -um** = μέγας, -η, -ο, το οποίο σχηματίζει ανώμαλα παραθετικά: συγκριτικός: **maior, -ior, -ius**, υπερθετικός: **maximus, -a, -um**. Απαντά και ο αρχαιότερος τύπος **maxumus, -a, -um**.

frugalitate: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού της γ΄ κλίσης, θηλυκού γένους **frugalitas -atis** = ολιγάρκεια. Ως αφηρημένο ουσιαστικό δεν σχηματίζει κατά κανόνα πληθυντικό.

utebatur: γ΄ ενικό οριστικής παρατατικού του αποθετικού ρήματος της γ΄ συζυγίας **utor, usus sum, uti** = χρησιμοποιώ. (Το ρήμα συντάσσεται με αφαιρετική).

quo: εδώ λειτουργεί ως σύνδεσμος που εισάγει δευτερεύουσα επιρρηματική τελική πρόταση.

facilius: τροπικό επίρρημα συγκριτικού βαθμού = ευκολότερα. (θετικός βαθμός: **facile**, συγκριτικός: **facilius**, υπερθετικός: **facillime**). Το επίρρημα παράγεται από το τριτόκλιτο τριγενές και δικατάληκτο επίθετο **facilis, -is, -e** = εύκολος, -η, -ο.

divitias: αιτιατική πληθυντικού του ουσιαστικού της α΄ κλίσης, θηλυκού γένους **divitiae -arum** (ή **ditiae -arum**). = πλούτη. Το ουσιαστικό απαντά μόνο στον πληθυντικό αριθμό (**plurale tantum**).

contemnere: απαρέμφατο ενεργητικού ενεστώτα του ρήματος της γ΄ συζυγίας **contemno, contempsi, contemptum, contemnere** = περιφρονώ.

posset: γ΄ ενικό υποτακτικής παρατατικού του ανωμάλου ρήματος **possum, potui, -, posse** = μπορώ, δύναμαι.

die: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού της ε΄ κλίσης, αρσενικού γένους² **dies, diei** = ημέρα.

² Για το γένος του ουσιαστικού *dies* ισχύουν τα εξής: Το συγκεκριμένο ουσιαστικό στον πληθυντικό είναι πάντα αρσενικού γένους. Στον ενικό είναι άλλοτε αρσενικό, άλλοτε θηλυκό. Θηλυκό είναι στις εξής περιπτώσεις: *i.* όταν σημαίνει «χρονολογία επιστολής», *ii.* όταν σημαίνει χρονική διάρκεια, *iii.* στη νομική έννοια «*dies certa*» = «τακτή μέρα» (με σπάνιες εξαιρέσεις), *iv.* στους ποιητές για λόγους μετρικούς. Βλ. και Σκάσσης *Err.*, *Ιστορική Γραμματική της Λατινικής Γλώσσας*, σελς 106, 107, παρ. 55.

quodam: αφαιρετική ενικού, αρσενικού γένους της επιθετικής αόριστης αντωνυμίας **quidam, quaedam, quoddam** = κάποιος, κάποια, κάποιο.

Samnitium: γενική πληθυντικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, αρσενικού

γένους **Samnites -ium** = Σαμνίτες. Ως εθνικό ουσιαστικό σχηματίζει μόνο πληθυντικούς τύπους, ενώ η γενική του πληθυντικού λήγει σε **-ium**. Πρόκειται στην πραγματικότητα για ουσιαστικό προερχόμενο από το τριτόκλιτο επίθετο **Samnis** (σπάνια **Samnitis**) **-itis**.

legati: ονομαστική πληθυντικού του ουσιαστικού της β' κλίσης, αρσενικού γένους **legatus -i** = απεσταλμένος. Πρόκειται για το αρσενικό της μετοχής του παθητικού παρακειμένου του ρήματος της α' συζυγίας **lego, -avi, -atum, -āre** = αποστέλλω πρεσβευτή.

ad: πρόθεση που συντάσσεται με αιτιατική = σε.

eum: αιτιατική ενικού, αρσενικού γένους της οριστικής -επαναληπτικής αντωνυμίας **is, ea, id** = αυτός, αυτή, αυτό.

venerunt: γ' πληθυντικό οριστικής ενεργητικού παρακειμένου του ρήματος της δ' συζυγίας **venio, veni, ventum, venīre** = έρχομαι.

ille: ονομαστική ενικού, αρσενικού γένους της δεικτικής αντωνυμίας **ille, illa, illud** = εκείνος, εκείνη, εκείνο.

se: αιτιατική ενικού της προσωπικής αντωνυμίας γ' προσώπου = τον εαυτό του.

in: πρόθεση + αιτιατική ή αφαιρετική. Εδώ συντάσσεται με αφαιρετική = σε.

scamno: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού της β' κλίσης, ουδετέρου γένους **scamnum -i** = σκαμνί.

assidentem: αιτιατική ενικού, αρσενικού γένους της μετοχής ενεστώτα **assidens -ntis** του ρήματος της β' συζυγίας **assideo, assedi, assessum, assidēre** = κάθομαι.

apud: πρόθεση + αιτιατική = κοντά σε.

focus: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού της β' κλίσης, αρσενικού γένους **focus -i** = φωτιά.

et: συμπλεκτικός σύνδεσμος = και.

ex (ή e) : πρόθεση + αφαιρετική = από. Η πρόθεση **ex** τίθεται πριν από φωνήεν και πάντα πριν από το **quo**. Η πρόθεση **e** τίθεται πριν από σύμφωνο.

ligno: αφαιρετική ενικού, αρσενικού γένους του δευτεροκλίτου επιθέτου **ligneus, -a, -um** = ξύλινος, -η, -ο. Το επίθετο, καθώς δηλώνει ύλη και παράγεται από ουσιαστικό (**lignum -i** = ξύλο), δεν σχηματίζει παραθετικά.

catillo: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού της β' κλίσης, αρσενικού γένους **catillus -i** = πιάτο. Το ουσιαστικό είναι ετερογενές και στον πληθυντικό αριθμό είναι ουδετέρου γένους: **catilla -orum**.

cenantem: αιτιατική ενικού, αρσενικού γένους της μετοχής ενεστώτα **cenans -ntis** του ρήματος της α' συζυγίας **cenō, -avi, -atum, -āre** = γευματίζω.

eis: δοτική πληθυντικού, αρσενικού γένους της οριστικής -επαναληπτικής αντωνυμίας **is, ea, id** = αυτός, αυτή, αυτό.

spectandum: αιτιατική γερουνδιακού, αρσενικού γένους του ρήματος της α' συζυγίας **specto, -avi, -atum, -āre** = βλέπω, παρατηρώ.

praebuit: γ' ενικό οριστικής ενεργητικού παρακειμένου του ρήματος της β' συζυγίας **praeeo, -ui, -itum, -ēre** = παρέχω. Εδώ **me praeeo** = παρουσιάζομαι.

Samnitium: γενική πληθυντικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, αρσενικού γένους **Samnites -ium** = Σαμνίτες. Ως εθνικό όνομα σχηματίζει συνήθως μόνο πληθυντικούς τύπους. (βλ. προηγουμένως)

divitias: αιτιατική πληθυντικού του ουσιαστικού της α' κλίσης, θηλυκού γένους **divitiae -arum** (ή **ditiae -arum**) = πλούτη. Το ουσιαστικό απαντά μόνο στον πληθυντικό αριθμό (**plurale tantum**). (βλ. και προηγουμένως)

contempsit: γ' ενικό οριστικής ενεργητικού παρακειμένου του ρήματος της γ' συζυγίας **contemno, contempsi, contemptum, contemnere** = περιφρονώ.

et: συμπλεκτικός, παρατακτικός σύνδεσμος = και.

Samnites: ονομαστική πληθυντικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, αρσενικού γένους **Samnites -ium** = Σαμνίτες (βλ και προηγουμένως)

paupertatem: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, θηλυκού γένους **paupertas -atis** = φτώχεια.

eius: γενική ενικού, αρσενικού γένους της οριστικής -επαναληπτικής αντωνυμίας **is, ea, id** = αυτός, αυτή, αυτό.

mirati sunt: γ' πληθυντικό οριστικής παρακειμένου του αποθετικού ρήματος της α' συζυγίας **miror, miratus sum, mirari** = θαυμάζω.

nam: αιτιολογικός σύνδεσμος που βρίσκεται στην αρχή περιόδου ή ημιπεριόδου (αντιστοιχεί προς το αρχαιοελληνικό γάρ) = διότι, γιατί, δηλαδή.

cum: χρονικός σύνδεσμος = όταν. Πρόκειται συγκεκριμένα για τον ιστορικό, διηγηματικό σύνδεσμο **cum** (**cum historicum** ή **narrativum** που συντάσσεται με χρόνο παρατατικό για πράξη σύγχρονη ή υπερσυντέλικη για πράξη προτερόχρονη).

ad: πρόθεση = σε. Συντάσσεται με αιτιατική.

eum: αιτιατική ενικού, αρσενικού γένους της οριστικής επαναληπτικής αντωνυμίας **is, ea, id** = αυτός, αυτή, αυτό.

magnum: αιτιατική ενικού, ουδετέρου γένους του δευτεροκλίτου επιθέτου, θετικού βαθμού **magnum, -a, -um** = μεγάλος, -η, -ο, το οποίο σχηματίζει ανώμαλα παραθετικά: συγκριτικός: **maior, -ior, -ius**, υπερθετικός: **maximus, -a, -um**. Απαντά και ο αρχαιότερος τύπος **maxumus, -a, -um**.

pondus: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, ουδετέρου γένους **pondus -eris** = βάρος.

auri: γενική ενικού του ουσιαστικού της β' κλίσης, ουδετέρου γένους **aurum -i** = χρυσάφι. Το ουσιαστικό, επειδή δηλώνει ύλη, απαντά μόνο στον ενικό, είναι δηλαδή **singulare tantum**. Ωστόσο, δύναται να απαντά στον πληθυντικό, όταν δηλώνει αντικείμενα κατασκευασμένα από χρυσό.

publice: τροπικό επίρρημα = δημόσια. Παράγεται από το δευτερόκλιτο επίθετο **publicus, -a, -um** = δημόσιος, -α, -ο. Το επίρρημα, αλλά και το επίθετο **publicus, -a, -um**, απ' το οποίο παράγεται, δεν σχηματίζει παραθετικά.

missum: αιτιατική ενικού, ουδετέρου γένους της μετοχής παθητικού παρακειμένου **missus, -a, -um** του ρήματος της γ' συζυγίας **mitto, misi, missum, mittere** = στέλνω.

attulissent: γ' πληθυντικό υποτακτικής ενεργητικού υπερσυντελικού του ρήματος της γ' συζυγίας **affero (& adfero), attuli (& adtuli), allatum (& adlatum), afferre (& adferre)** = αναγγέλλω. Το β' ενικό πρόσωπο της προστακτικής του ενεργητικού ενεστώτα είναι **affer (adfer)**.

ut: εδώ τελικός σύνδεσμος = για να.

eo: αφαιρετική ενικού, ουδετέρου γένους της οριστικής -επαναληπτικής αντωνυμίας **is, ea, id** = αυτός, αυτή, αυτό.

uteretur: γ' ενικό υποτακτικής παρατατικού του αποθετικού ρήματος της γ' συζυγίας **utor, usus sum, uti** = χρησιμοποιώ. (Το ρήμα συντάσσεται με αφαιρετική).
vultum: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού της δ' κλίσης, αρσενικού γένους **vultus -us** = πρόσωπο.

risu: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού της δ' κλίσης, αρσενικού γένους **risus -us** = γέλιο.

solvit: γ' ενικό οριστικής ενεργητικού παρακειμένου του ρήματος της γ' συζυγίας **solvo, solvi, solutum, solvere** = λύνω, χαλαρώνω.

et: συμπλεκτικός, παρατακτικός σύνδεσμος = και.

protinus: επίρρημα χρονικό = αμέσως.

dixit: γ' ενικό οριστικής ενεργητικού παρακειμένου του ρήματος της γ' συζυγίας **dico, dixi, dictum, dicere** = λέγω.

supervacaneae: γενική ενικού, θηλυκού γένους του δευτεροκλίτου επιθέτου **supervacaneus**, -a, -um = περιττός, -ή, -ό, ανώφελος, -η, -ο. Το επίθετο εκφράζει απόλυτη έννοια και επομένως δεν σχηματίζει παραθετικά.

ne: εδώ τελικός σύνδεσμος = για να μην.

dicam: α' ενικό υποτακτικής ενεργητικού ενεστώτα του ρήματος της γ' συζυγίας **dico**, dixi, dictum, dicere = λέγω.

ineptae: γενική ενικού, θηλυκού γένους του δευτεροκλίτου επιθέτου, θετικού βαθμού **ineptus**, -a, -um = ανόητος, -η, -ο. (συγκριτικός: ineptior, -ior, -ius, υπερθετικός: ineptissimus, -a, -um).

legationis: γενική ενικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, θηλυκού γένους **legatio -onis** = πρεσβεία.

ministri: κλητική πληθυντικού του ουσιαστικού της β' κλίσης (συγκοπτόμενο), αρσενικού γένους **minister -stri** = ο απεσταλμένος. Πρόκειται στην πραγματικότητα για το αρσενικό γένος του δευτεροκλίτου επιθέτου **minister**, ministra, ministrum = απεσταλμένος, -η, -ο.

narrate: β' πληθυντικό προστακτικής ενεργητικού ενεστώτα του ρήματος της α' συζυγίας **narro**, -avi, -atum, -are = διηγούμαι.

Samnitibus: δοτική πληθυντικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, αρσενικού γένους **Samnites -ium** = Σαμνίτες (βλ και προηγουμένως).

Manium: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού της β' κλίσης, αρσενικού γένους **Manius -ii/ -i** = Μάνιος. Ως κύριο όνομα δεν διαθέτει κατά κανόνα πληθυντικό.

Curium: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού της β' κλίσης, αρσενικού γένους **Curius -ii/ -i** = Κούριος. Ως κύριο όνομα δεν διαθέτει κατά κανόνα πληθυντικό.

malle: απαρέμφατο ενεστώτα του ανωμάλου ρήματος **malo**, malui, -, malle = προτιμώ.

locupletibus: δοτική πληθυντικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, αρσενικού εδώ γένους **locuples -pletis** = πλούσιος. (Πρόκειται για ουσιαστικοποιημένο τύπο του τριγενούς μονοκατάληκτου τριτοκλίτου επιθέτου **locuples**, locuples, locuples = πλούσιος. (Συγκριτικός **locupletior**, -ior, -ius, υπερθετικός: **locupletissimus**, -a, -um).

imperare: απαρέμφατο ενεργητικού ενεστώτα του ρήματος της α' συζυγίας **impero**, -avi, -atum, -are = εξουσιάζω.

quam: επίρρημα. Εδώ εισάγει τον β' όρο σύγκρισης ομοιότροπα με τον α' όρο = παρά.
ipsum: αιτιατική ενικού, αρσενικού γένους της οριστικής αντωνυμίας **ipse**, ipsa, ipsum = αυτός ο ίδιος, αυτή η ίδια, αυτό το ίδιο.

fieri: απαρέμφατο ενεστώτα του ανωμάλου ρήματος **fio**, factus sum, fieri = γίνομαι. (Το ρήμα χρησιμοποιείται ως παθητικό του **facio**).

locupletem: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, εδώ αρσενικού γένους **locuples -pletis** = πλούσιος.

et: συμπλεκτικός, παρατακτικός σύνδεσμος = και.

mementote: β' πληθυντικό προστακτικής μέλλοντα με σημασία ενεστώτα του ελλειπτικού ρήματος **memini, meminisse** = θυμάμαι.

me: αιτιατική ενικού της προσωπικής αντωνυμίας α' προσώπου **ego, tu, -** = εγώ, εσύ, αυτός.

nec ... nec: συμπλεκτικός σύνδεσμος = ούτε...ούτε.

acie: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού της ε' κλίσης, θηλυκού γένους **acies -ei** = μάχη.

vinci: απαρέμφατο παθητικού ενεστώτα του ρήματος της γ' συζυγίας **vinco, vici, victum, vincere** = νικώ.

pecunia: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού της α' κλίσης, θηλυκού γένους **pecunia -ae** = περιουσία, χρήματα. Ως περιληπτικό ουσιαστικό δεν σχηματίζει κατά κανόνα πληθυντικό αριθμό.

corrumpi: απαρέμφατο παθητικού ενεστώτα του ρήματος της γ' συζυγίας **corrumpo, corrumpti, corrumpere** = διαφθείρω.

posse: απαρέμφατο ενεστώτα του ανωμάλου ρήματος **possum, potui, -, posse** = μπορώ. Εδώ το **posse** είναι απρόσωπο (**potest, potuit, -, posse**).

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΤΑΞΙΝΟΜΗΜΕΝΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Α΄ κλίση

divitiae -arum θηλυκό (Το ουσιαστικό απαντά μόνο στον πληθυντικό)
pecunia -ae θηλυκό (ως περιληπτικό ουσιαστικό δεν σχηματίζει πληθυντικό)

Β΄ κλίση

Manius -ii(i) αρσενικό (ως κύριο όνομα δεν διαθέτει πληθυντικό)
Curius -ii/i αρσενικό (ως κύριο όνομα δεν διαθέτει πληθυντικό)
Dentatus -i αρσενικό (ως κύριο όνομα δεν διαθέτει πληθυντικό)
focus -i αρσενικό
scamnum -i ουδέτερο
catillus -i αρσενικό (ετερογενές: στον ενικό είναι αρσενικό: catillus -i, στον πληθυντικό είναι ουδέτερο: catilla -orum)
legatus -i αρσενικό
minister -stri αρσενικό (συγκοπτόμενο)
aurum -i ουδέτερο (ως λέξη που δηλώνει ύλη δεν σχηματίζει πληθυντικό, εκτός κι αν δηλώνει αντικείμενο φτιαγμένο από αυτό το υλικό).

Γ΄ κλίση

frugalitas -atis θηλυκό (ως αφηρημένο ουσιαστικό δεν σχηματίζει πληθυντικό)
Samnites -ium αρσενικό (ως εθνικό ουσιαστικό απαντά κατά κανόνα στον πληθυντικό)
paupertas -atis θηλυκό
pondus -eris ουδέτερο
legatio -onis θηλυκό
locuples -pletis αρσενικό

Δ΄ κλίση

risus -us αρσενικό
vultus -us αρσενικό

Ε΄ κλίση

dies, diei αρσενικό
acies, aciei θηλυκό

ΕΠΙΘΕΤΑ

Β΄ κλίση

magnus, -a -, um (συγκριτικός: maior, -ior, -ius υπερθετικός: maximus, -a, -um)
ligneus, -a, -um (ως επίθετο που δηλώνει ύλη και ως παράγωγο από ουσιαστικό δεν σχηματίζει παραθετικά)
supervacaneus, -a, -um (ως επίθετο που δηλώνει απόλυτη έννοια δεν σχηματίζει παραθετικά)
ineptus, -a, -um (συγκριτικός: ineptior, -ior, -ius υπερθετικός: ineptissimus, -a, -um)

ΜΕΤΟΧΕΣ

assidens -ntis (χρόνου ενεστώτα)
cenans -ntis (χρόνου ενεστώτα)
miratus, -a, -um (χρόνου παρακειμένου)
missus, -a, -um (χρόνου παρακειμένου)

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

quidam, quaedam, quoddam (αόριστη επιθετική)
is, ea, id (οριστική -επαναληπτική)
ego (προσωπική α΄ προσώπου)
se (προσωπική γ΄ προσώπου)
ille, illa, illud (δεικτική)
ipse, ipsa, ipsum (οριστική)

ΡΗΜΑΤΑ

1η Συζυγία

ceno, -avi, -atum, -āre
impero, -avi, -atum, -āre
specto, -avi, -atum, -āre
narro, -avi, -atum, -āre
miror, miratus sum, mirāri (αποθετικό)

2η Συζυγία

assideo, assedi, assessum, assidēre
praebeo, praebui, praebitum, praebēre

3η Συζυγία

utor, usus sum, uti (αποθετικό, συντάσσεται με αφαιρετική)
contemno, contempsi, contemptum, contemnere
mitto, misi, missum, mittere
affero (adfero), attuli (adtuli), allatum (adlatum), afferre (adferre) (το Β' ενικό της προστακτικής του ενεργητικού ενεστώτα είναι affer (adfer))
solvo, solvi, solutum, solvere
dico, dixi, dictum, dicere (το Β' ενικό της προστακτικής του ενεργητικού ενεστώτα είναι dic)
corrumpo, corrupe, corruptum, corrumpere
vinco, vici, victum, vincere

4η Συζυγία

venio, veni, ventum, venire

ΑΝΩΜΑΛΑ-ΕΛΛΕΙΠΤΙΚΑ ΡΗΜΑΤΑ

malo, malui, -, malle
fio, factus sum, fieri (το ρήμα χρησιμοποιείται ως παθητικό του facio)
memini -meminisse (ο παρακείμενος memini έχει σημασία ενεστώτα)
possum, potui, -, posse (εδώ είναι απρόσωπο: potest, potuit, -, posse:)

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

facile (συγκριτικός: facilius, υπερθετικός: facillime)
publice (δεν σχηματίζει παραθετικά)
protinus
quam

ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ

ad + αιτιατική
in + αφαιρετική (εδώ)
apud + αιτιατική
ex + αφαιρετική

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

quo (τελικός, υποτακτικός)
et (συμπλεκτικός, παρατακτικός)
ut (τελικός, υποτακτικός)
ne...neque (συμπλεκτικός, παρατακτικός)
nam (αιτιολογικός, παρατακτικός)
cum (χρονικός[ιστορικός/διηγηματικός], υποτακτικός)

ne (τελικός, υποτακτικός)

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Manius Curius Dentatus maxima frugalitate utebatur: κύρια πρόταση κρίσεως που εκφέρεται με οριστική (utebatur: οριστική παρατατικού).

utebatur: ρήμα.

Manius Curius Dentatus: υποκείμενο του ρήματος utebatur.

frugalitate: αντικείμενο του ρήματος utebatur.

maxima: ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη frugalitate.

quo facilius divitias contemnere posset: δευτερεύουσα επιρρηματική τελική πρόταση που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το utebatur. Εισάγεται με τον τελικό σύνδεσμο quo, διότι ακολουθεί επίρρημα συγκριτικού βαθμού (facilius) και εκφέρεται με υποτακτική, καθώς το περιεχόμενο της δηλώνει κάτι το επιθυμητό. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού (posset), διότι εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (utebatur: παρατατικός) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν. Υπάρχει ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί ο σκοπός είναι ιδωμένος τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του (συχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση).

posset: ρήμα.

(Manius Curius Dentatus) : εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος posset και του απαρεμφάτου contemnere (ταυτοπροσωπία).

contemnere: αντικείμενο του ρήματος posset και τελικό απαρέμφατο.

divitias: αντικείμενο του απαρεμφάτου contemnere.

facilius: επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο ρήμα posset.

Die quodam Samnitium legati ad eum venerunt: κύρια πρόταση κρίσεως που εκφέρεται με οριστική (venerunt: οριστική παρακειμένου).

venerunt: ρήμα.

legati: υποκείμενο του ρήματος venerunt.

Samnitium: γενική κτητική (υποκειμενική) στη λέξη legati.

ad eum: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει την κίνηση σε πρόσωπο στο ρήμα venerunt.

die: αφαιρετική του χρόνου στο ρήμα venerunt.

quodam: ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στο die.

Ille se in scamno assidentem apud focum et ex ligneo catillo cenantem eis spectandum

praebuit: κύρια πρόταση κρίσεως, αφού εκφέρεται με οριστική. (praebuit: οριστική παρακειμένου).

praebuit: ρήμα.

ille: υποκείμενο του ρήματος praebuit.

se: άμεσο αντικείμενο του ρήματος praebuit και άμεση αυτοπάθεια (λατινισμός).

eis: έμμεσο αντικείμενο του ρήματος praebuit.

spectandum: αιτιατική γερονδιακού που δηλώνει το σκοπό στο ρήμα praebuit. Λειτουργεί ως κατηγορηματικός προσδιορισμός στο άμεσο αντικείμενο του ρήματος praebuit “se”.

assidentem [et] cenantem: κατηγορηματικές μετοχές εξαρτώμενες από τον ρηματικό τύπο αίσθησης spectandum (άμεση αντίληψη) και λειτουργούν ως κατηγορούμενα στο άμεσο αντικείμενο του ρήματος praebuit “se”.

in scamno: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει στάση σε τόπο στη μετοχή assidentem.

apud focum: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει τη στάση σε τόπο και συγκεκριμένα το πλησίον στη μετοχή assidentem.

ex catillo: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει την (τοπική) προέλευση στη μετοχή cenantem.

ligno: ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη catillo.

Samnitium divitias contempsit: κύρια πρόταση κρίσεως, αφού εκφέρεται με οριστική (contempsit: οριστική παρακειμένου).

contempsit: ρήμα.

(Manius Curius Dentatus) : εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος contempsit.

divitias: αντικείμενο του ρήματος contempsit.

Samnitium: γενική κτητική στο divitias.

et Samnites paupertatem eius mirati sunt: κύρια πρόταση κρίσεως που εκφέρεται με οριστική (mirati sunt: οριστική παρακειμένου) και συνδέεται παρατακτικά με τον σύνδεσμο et με την προηγούμενη κύρια πρόταση με ρήμα το contempsit.

mirati sunt: ρήμα.

Samnites: υποκείμενο του ρήματος mirati sunt.

paupertatem: αντικείμενο του ρήματος mirati sunt.

eius: γενική κτητική στο paupertatem.

Nam[.....], vultum risu solvit: κύρια πρόταση κρίσεως που εκφέρεται με οριστική (solvit: οριστική παρακειμένου).

solvit: ρήμα.

(Manius Curius Dentatus): εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος solvit.

vultum: αντικείμενο του ρήματος solvit.

risu: αφαιρετική οργανική του τρόπου στο ρήμα solvit.

[et] protinus dixit: κύρια πρόταση κρίσεως που εκφέρεται με οριστική (dixit: οριστική παρακειμένου). Συνδέεται παρατακτικά με τον συμπλεκτικό σύνδεσμο et με την προηγούμενη κύρια πρόταση με ρήμα το solvit.

dixit: ρήμα.

(Manius Curius Dentatus) : εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος dixit.

protinus: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα dixit.

cum ad eum magnum pondus auri publice missum attulissent: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο των κυρίων προτάσεων που προηγήθηκαν με ρήματα τα solvit & dixit. Εισάγεται με τον ιστορικό, διηγηματικό σύνδεσμο cum και εκφέρεται με υποτακτική, διότι ο ιστορικός, διηγηματικός σύνδεσμος cum υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση της δευτερεύουσας με την κύρια πρόταση και δημιουργεί μία σχέση αιτίου -αιτιατού ανάμεσά τους, ενώ παράλληλα είναι φανερός ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική. Πιο συγκεκριμένα εκφέρεται με υποτακτική υπερσυντελικού (attulissent), διότι εξαρτάται από ρήματα ιστορικού χρόνου (solvit, dixit) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

attulissent: ρήμα.

(Samnites) : εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος attulissent.

pondus: αντικείμενο του ρήματος attulissent.

magnum: ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στο pondus.

auri: γενική διαιρετική ή του περιεχομένου στο pondus.

missum: επιθετική/αναφορική μετοχή ως επιθετικός προσδιορισμός στο pondus.

ad eum: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει κίνηση σε πρόσωπο στο ρήμα attulissent.

publice: επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στη μετοχή missum.

ut eo uteretur: δευτερεύουσα επιρρηματική τελική πρόταση που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο περιεχόμενο της χρονικής πρότασης που προηγείται με ρήμα το attulissent. Εισάγεται με τον τελικό σύνδεσμο ut, διότι είναι καταφατική και εκφέρεται με υποτακτική, καθώς το περιεχόμενό της δηλώνει κάτι το επιθυμητό. Συγκεκριμένα εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού (uteretur), διότι εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (attulissent = υπερσυντέλικος) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν. Υπάρχει ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί ο σκοπός είναι ιδωμένος τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση).

uteretur: ρήμα.

(Manius Curius Dentatus) : εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος uteretur.

eo: αντικείμενο του ρήματος uteretur.

Supervacaneae, [.....] ineptae, legationis ministri, narrate Samnitibus Manium Curium malle locupletibus imperare quam ipsum fieri locupletem: κύρια πρόταση επιθυμίας που εκφέρεται με προστακτική. (narrate: προστακτική ενεστώτα).

narrate: ρήμα.

(vos) : εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος narrate.

Samnitibus: έμμεσο αντικείμενο του ρήματος narrate.
malle: άμεσο αντικείμενο του ρήματος narrate και ειδικό απαρέμφατο.
Manium Curium: υποκείμενο του απαρεμφάτου malle και ετεροπροσωπία.
imperare: αντικείμενο του απαρεμφάτου malle και τελικό απαρέμφατο.
(Manium Curium) : εννοούμενο υποκείμενο του απαρεμφάτου imperare.
locupletibus: αντικείμενο του απαρεμφάτου imperare.
quam fieri: β' όρος σύγκρισης (ο α' όρος είναι το imperare), ο οποίος εκφέρεται με το quam + ομοιότροπα με τον α' όρο (διότι τα συγκρινόμενα μέλη είναι απαρέμφατα). Συγκριτική λέξη είναι το malle (
ipsum: υποκείμενο του απαρεμφάτου fieri.
locupletem: κατηγορούμενο στο υποκείμενο ipsum του απαρεμφάτου fieri.
ministri: κλητική προσφώνηση.
legationis: γενική αντικειμενική στη λέξη ministri.
supervacaneae, ineptae: ομοιόπτωτοι, επιθετικοί προσδιορισμοί στο legationis.

ne dicam: δευτερεύουσα επιρρηματική τελική πρόταση (παρενθετική), που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το narrate. Εισάγεται με τον τελικό σύνδεσμο ne, διότι είναι αρνητική και εκφέρεται με υποτακτική, καθώς το περιεχόμενό της δηλώνει κάτι το επιθυμητό. Συγκεκριμένα εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα (dicam), γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (narrate) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν. Υπάρχει ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, γιατί ο σκοπός είναι ιδωμένος τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του (συγχρονισμός της κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση).

dicam: ρήμα.
(ego) : εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος dicam.

et mementote me nec acie vinci nec pecunia corrumpi posse: κύρια πρόταση επιθυμίας που εκφέρεται με προστακτική (mementote: προστακτική μέλλοντα με σημασία ενεστώτα).

mementote: ρήμα.
(vos) : εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος mementote.
posse: αντικείμενο του ρήματος mementote και ειδικό απαρέμφατο (το posse είναι απρόσωπο).
[nec] vinci [nec] corrumpi: υποκείμενα στο απρόσωπο posse και τελικά απαρέμφατα.
me: υποκείμενο στα απαρέμφατα vinci και corrumpi.
acie: αφαιρετική οργανική του τρόπου στο απαρέμφατο vinci.
pecunia: αφαιρετική οργανική του μέσου στο απαρέμφατο corrumpi.